

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2024/25:SfU17

Preskription av avlägsnandebeslut, avskaffande av spårbyte och vissa frågor om återreseförbud

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i bl.a. utlänningslagen.

Den nya reglering som utskottet tillstyrker syftar till att fler personer som har fått ett beslut om avlägsnande ska återvända till sitt hemland. Förslagen innebär bl.a. att ett beslut om avlägsnande ska gälla i fem år från det att utlämningen har lämnat landet, eller längre om det finns ett återreseförbud som löper. Förslagen innebär även ändrade regler för återreseförbud och att systemet med s.k. spårbyte avskaffas.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2025.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I betänkandet finns sju reservationer (V, C, MP) och ett särskilt yttrande (V).

Behandlade förslag

Proposition 2024/25:92 Preskription av avlägsnandebeslut och vissa frågor om återreseförbud.

Tolv yrkanden i följdmotioner.

Två yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2024/25.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Preskription av avlägsnandebeslut, avskaffande av spårbyte och vissa frågor om återreseförbud	6
Reservationer	22
1. Avslag på propositionen, punkt 1 (MP)	22
2. Regeringens lagförslag, punkt 2 (V, MP)	23
3. Övergångsbestämmelser, punkt 3 (V, MP)	24
4. Uppehållstillstånd av humanitära skäl och på grund av verkställighetshinder, punkt 4 (V, C, MP)	24
5. Systemet för verkställighetshinder, punkt 5 (V, MP)	25
6. Återreseförbud, punkt 6 (MP)	26
7. Spårbyte, punkt 7 (C, MP)	26
Särskilt yttrande	28
Systemet för verkställighetshinder, punkt 5 (V)	28
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	29
Propositionen	29
Följdmotionerna	29
Motioner från allmänna motionstiden 2024/25	30
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	31

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Avslag på propositionen

Riksdagen avslår motion

2024/25:3332 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 1.

Reservation 1 (MP)

2. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i utlänningslagen (2005:716),

2. lag om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare,

3. lag om ändring i lagen (2024:1225) om ändring i lagen (2022:894) om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare,

4. lag om ändring i lagen (2022:894) om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2024/25:92 punkterna 1–4 och avslår motion

2024/25:3324 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkandena 1–3.

Reservation 2 (V, MP)

3. Övergångsbestämmelser

Riksdagen avslår motion

2024/25:3332 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 6.

Reservation 3 (V, MP)

4. Uppehållstillstånd av humanitära skäl och på grund av verkställighetshinder

Riksdagen avslår motion

2024/25:3336 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkandena 1 och 2.

Reservation 4 (V, C, MP)

5. Systemet för verkställighetshinder

Riksdagen avslår motion

2024/25:3332 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 2.

Reservation 5 (V, MP)

6. Återreseförbud

Riksdagen avslår motion

2024/25:3332 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 3.

Reservation 6 (MP)

7. Spårbyte

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:2949 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkande 19,

2024/25:3065 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 15,

2024/25:3332 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkandena 4 och 5 samt

2024/25:3336 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkande 3.

Reservation 7 (C, MP)

Stockholm den 27 februari 2025

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Viktor Wärnick

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Viktor Wärnick (M), Tony Haddou (V), Ludvig Aspling (SD), Sanne Lennström (S), Clara Aranda (SD), Jessica Rodén (S), Åsa Eriksson (S), Daniel Persson (SD), Ola Möller (S), Magnus Resare (M), Ingemar Kihlström (KD), Nima Gholam Ali Pour (SD), Malte Tängmark Roos (MP), Patrik Karlson (L), Arber Gashi (S), Caroline Högström (M) och Anders W Jonsson (C).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2024/25:92 Preskription av avlägsnandebeslut och vissa frågor om återreseförbud. I propositionen behandlas lagförslagen i delbetänkandet Preskription av avlägsnandebeslut och vissa frågor om återreseförbud (SOU 2024:10) och lagförslagen om att avskaffa systemet med spårbyte i utredningsbetänkandet Nya regler för arbetskraftsinvandring m.m. (SOU 2024:15). Utredningsbetänkandena har remissbehandlats.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2. Lagförslagen har granskats av Lagrådet.

Tre motioner har väckts med anledning av propositionen. I betänkandet behandlar utskottet även två motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2024/25. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

Utskottets överväganden

Preskription av avlägsnandebeslut, avskaffande av spårbyte och vissa frågor om återreseförbud

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i bl.a. utlänningslagen. Förslagen innebär bl.a. att ett beslut om avlägsnande ska gälla i fem år från det att utlänningen har lämnat landet, eller längre om det finns ett återreseförbud som löper, ändrade regler för återreseförbud och att systemet med s.k. spårbyte avskaffas. Därmed avslår riksdagen motionsyrkanden om att helt eller delvis avslå propositionen.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. införande av övergångsbestämmelser, uppehållstillstånd på grund av verkställighets hinder, individuell bedömning av återreseförbud och reformering av systemet med spårbyte.

Jämför reservation 1 (MP), 2 (V, MP), 3 (V, MP), 4 (V, C, MP), 5 (V, MP), 6 (MP) och 7 (C, MP) samt det särskilda yttrandet (V).

Gällande ordning

Preskriptionstid för avlägsnandebeslut

Bestämmelser om när en utlänning får avvisas eller utvisas (avlägsnas) från landet finns i bl.a. 8 kap. utlänningslagen (2005:716), förkortad UtL. Ett avlägsnandebeslut innebär en skyldighet för den enskilde att lämna landet i enlighet med beslutet. Utgångspunkten är att utlänningen självant ska lämna landet. Om så inte sker kan dock avlägsnandebeslutet verkställas med tvång.

Ett avlägsnandebeslut som inte har meddelats av allmän domstol preskriberas – dvs. upphör att gälla – fyra år från det att beslutet fick laga kraft. Om beslutet har förenats med ett förbud mot att återvända till Sverige med längre giltighetstid upphör beslutet om avvisning eller utvisning att gälla först när tiden för återreseförbudet går ut. Om permanent uppehållstillstånd meddelas upphör ett beslut om avvisning eller utvisning som inte har meddelats av allmän domstol att gälla (12 kap. 22 § UtL).

Bestämmelserna i 12 kap. UtL innebär bl.a. att om det kommer fram nya omständigheter som innebär att det finns skyddsskäl för en person med ett lagakraftvunnet avlägsnandebeslut kan han eller hon ansöka om uppehållstillstånd eller ny prövning av frågan om uppehållstillstånd med stöd av 12 kap. 19 § UtL. Det finns också möjlighet att bevilja uppehållstillstånd trots att det finns ett lagakraftvunnet avlägsnandebeslut om det kommit fram nya omständigheter som innebär att det finns anledning att anta att mottagarlandet

inte kommer att vara villigt att ta emot utlänningen eller det finns medicinska hinder eller någon annan särskild anledning till att beslutet inte bör verkställas (12 kap. 18 § första stycket 2 och 3 UtL). Vidare finns en möjlighet att bevilja uppehållstillstånd vid tidsbegränsade verkställighetshinder med stöd av 5 kap. 11 § UtL.

Upphävande av avlägsnandebeslut

Ett avlägsnandebeslut upphör inte automatiskt att gälla om ett tidsbegränsat uppehållstillstånd beviljas, även om beslutet inte får verkställas under tiden som uppehållstillståndet gäller (12 kap. 16 § andra stycket UtL). Det innebär att en utlännings kan ha ett tidsbegränsat uppehållstillstånd samtidigt som han eller hon har ett gällande avlägsnandebeslut.

Återreseförbud

Om en utlännings får ett beslut om avlägsnande är huvudregeln att beslutet ska innehålla en tidsfrist inom vilken utlännings frivilligt ska lämna landet (tidsfrist för frivillig avresa). Om beslutet innehåller en sådan tidsfrist förenas beslutet inte med ett återreseförbud, dvs. ett förbud att återvända till Sverige. Utlännings ska däremot i beslutet upplysas om att ett återreseförbud kan meddelas om han eller hon inte har lämnat landet i enlighet med beslutet senast när tidsfristen löper ut (8 kap. 22 § första stycket UtL). Ett återreseförbud ska som huvudregel meddelas om tidsfristen löper ut utan att utlännings har lämnat landet (12 kap. 15 a § UtL). Under vissa förutsättningar ska det inte meddelas någon tidsfrist för frivillig avresa, t.ex. om det finns en risk att utlännings avviker eller om han eller hon utgör en risk för allmän ordning och säkerhet. I en sådan situation är huvudregeln i stället att beslutet om avlägsnande ska förenas med ett återreseförbud (8 kap. 21 och 23 §§ UtL). Om utlännings har fått en tidsfrist för frivillig avresa och det under tidsfristen uppstår en avvikande- eller säkerhetsrisk får tidsfristen upphävas. Även då är huvudregeln att ett återreseförbud ska meddelas (12 kap. 14 b § UtL).

Bestämmelser om återreseförbud – eller inreseförbud – finns i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/115/EG av den 16 december 2008 om gemensamma normer och förfaranden för återvändande av tredjelandsmedborgare som vistas olagligt i medlemsstaterna (återvändandedirektivet). I direktivet finns det bl.a. bestämmelser om hur långa återreseförbuden ska vara. Enligt artikel 11.2 ska förbudets varaktighet fastställas med vederbörlig hänsyn till alla relevanta omständigheter i det enskilda fallet och i princip inte överstiga fem år. Förbudet får emellertid överstiga fem år om tredjelandsmedborgaren utgör ett allvarligt hot mot allmän ordning, allmän säkerhet eller nationell säkerhet.

I samband med att återvändandedirektivet genomfördes i svensk rätt infördes uttryckliga bestämmelser om längden på återreseförbud (prop. 2011/12:60, bet. 2011/12:SfU6, rskr. 2011/12:164). Bestämmelserna innebär att återreseförbud som meddelas i samband med ett avlägsnandebeslut eller

när en tidsfrist för frivillig avresa upphävs ska bestämmas till högst fem år. Om utlänningen utgör ett allvarligt hot mot allmän ordning och säkerhet får dock en längre tidsperiod bestämmas (8 kap. 24 § och 12 kap. 14 b § UtL). Återreseförbud som meddelas efter att en tidsfrist för frivillig avresa har löpt ut ska i stället alltid bestämmas till ett år (12 kap. 15 a § UtL).

Spårbyte

Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd får beviljas en utlänning vars ansökan om uppehållstillstånd som flykting eller alternativt skyddsbehövande har avslagits genom ett lagakraftvunnet beslut, om utlänningen vistas här och sedan minst fyra månader har en anställning som uppfyller villkoren som anges i 6 kap. 2 § UtL och avser en tidsperiod om minst ett år från ansökningstillfället, ett s.k. spår- eller statusbyte (5 kap. 15 a § UtL). Ansökan om tidsbegränsat uppehållstillstånd ska ha kommit in till Migrationsverket senast två veckor efter det att beslutet att avslå ansökan om uppehållstillstånd som flykting eller alternativt skyddsbehövande har vunnit laga kraft.

De krav för arbetstillstånd som ställs upp i 6 kap. 2 § UtL ska ha uppfyllts under den tid som anställningen varat och ska också vara uppfyllda under den fortsatta anställningstiden.

Även vissa personer som har en stark anknytning till spårbytare kan, utan att lämna landet, beviljas uppehållstillstånd (5 kap. 15 a § första stycket 2 UtL). Exempel på sådana personer är make, maka, sambo och ogifta barn. Möjligheten gäller sådana familjemedlemmar som vistas här och vars ansökningar om uppehållstillstånd som flykting eller alternativt skyddsbehövande avslagits genom lagakraftvunna beslut. Det finns även vissa möjligheter för familjemedlemmar som inte ansökt om uppehållstillstånd som flykting eller alternativt skyddsbehövande att beviljas uppehållstillstånd på grund av anknytning till spårbytare (4 kap. 4 a § utlänningsförordningen [2006:97]).

Propositionen

Preskriptionstid för avlägsnandebeslut

Regeringen föreslår att ett beslut om avvisning eller utvisning som inte har meddelats av allmän domstol ska upphöra att gälla fem år från det att utlänningen har lämnat landet i enlighet med beslutet. Om beslutet är förenat med ett återreseförbud som löper vid denna tidpunkt ska beslutet upphöra att gälla först när tiden för återreseförbudet löper ut.

En följd av dagens ordning är att om en utlänning stannar kvar i landet och håller sig undan verkställighet tillräckligt länge preskriberas avlägsnandebeslutet. Utlännen kan då på nytt få en fullständig prövning av frågan om uppehållstillstånd. Det gäller även om inga nya omständigheter har framkommit som motiverar att frågan tas upp på nytt. Det innebär att myndigheterna behöver lägga resurser på att pröva en fråga som redan varit föremål för prövning, många gånger i flera instanser. Möjligheten att efter en viss tid få till

stånd en ny fullständig prövning riskerar även att leda till falska förhoppningar hos den enskilde om att uppehållstillstånd kan komma att beviljas längre fram. Den nuvarande regleringen kan därmed skapa incitament att stanna kvar i landet i stället för att följa avlägsnandebeslutet.

Utvecklingen verkar gå mot att allt fler utlänningar som har ett preskriberat avlägsnandebeslut ansöker om uppehållstillstånd på nytt. Under 2023 kom omkring 25 procent av alla ansökningar om asyl från utlänningar med preskriberade avlägsnandebeslut. Det är emellertid endast ett begränsat antal av de nya ansökningarna som beviljas. Det förekommer också att utlänningar vars avlägsnandebeslut har upphört att gälla fortsätter att leva i Sverige utan att ansöka om uppehållstillstånd på nytt.

Sammantaget leder detta till ett ineffektivt nyttjande av resurser. Det kan nämnas att Europeiska kommissionen har påtalat att det svenska återvändandesystemets effektivitet försämras genom att myndigheterna behöver inleda en ny process efter fyra år om utlänningen är kvar i landet. Sverige har därför rekommenderats att säkerställa att återvändandebeslutens giltighet inte är tidsmässigt begränsad (rådets genomförandebeslut om fastställande av en rekommendation om åtgärder för att avhjälpa de brister som konstaterats vid 2022 års utvärdering av Sveriges tillämpning av Schengenregelverket i fråga om återvändande).

Ett avlägsnandebeslut förenas ofta med ett förbud mot att återvända till Sverige (ett s.k. återreseförbud). När ett avlägsnandebeslut preskriberas upphör även återreseförbudet. Genom att undvika verkställighet av avlägsnandebeslutet kan en utlänning därmed undvika att drabbas av förbudet mot att återvända till Sverige. Det undergräver syftet med återreseförbuden och kan skapa ytterligare incitament att stanna i Sverige för att invänta att avlägsnandebeslutet preskriberas.

Det finns alltså flera tungt vägande skäl som talar för att regleringen av när avlägsnandebeslut upphör att gälla behöver ändras.

Att preskriptionstiden bör börja löpa när utlänningen har lämnat landet i enlighet med beslutet innebär att avlägsnandebeslutet aldrig kommer att preskriberas om utlänningen inte lämnar landet. Med en sådan utformning försvinner möjligheten att hålla sig undan verkställighet i väntan på att avlägsnandebeslutet ska preskriberas och en ny prövning av frågan om uppehållstillstånd kan inledas. Det innebär också att det inte längre kommer att vara möjligt att undvika rättsverkningarna av ett återreseförbud genom att stanna kvar i landet i väntan på att avlägsnandebeslutet ska preskriberas. En sådan reglering sänder även en tydlig signal om att avlägsnandebeslutet ska följas. Vidare innebär en sådan konstruktion att beslutet om avlägsnande kommer att kunna verkställas så länge utlänningen är kvar i landet och att återvändandearbetet alltså inte behöver avbrytas på grund av preskription och en eventuell efterföljande ansökan om uppehållstillstånd. Det ger förutsättningar för ett mer effektivt återvändandearbete. Regeringen bedömer därmed att det finns grund för att anta att förslaget kommer att leda till ett ökat återvändande.

Bestämmelsen bör utformas så att preskriptionstiden börjar löpa först när utlänningsen har "lämnat landet i enlighet med beslutet". Regeringen anser att de nackdelar som i undantagsfall kan finnas med att preskriptionstiden för ett avlägsnandebeslut kan börja löpa innan beslutet har fått laga kraft inte är sådana att de i sig överväger konstruktionens fördelar.

Det är viktigt att asylprocessen är rättssäker. Regeringen har i Migrationsverkets regleringsbrev för budgetåret 2025 gett myndigheten i uppdrag att vidta åtgärder för att se till att ärendehandläggningen är enhetlig och rättssäker. Utgångspunkten för arbetet ska vara de slutsatser som Statskontoret redovisat i sin rapport *Många är små – Migrationsverkets styrning och uppföljning av den rättsliga kvaliteten i asylprocessen (2024:14)*. Uppdraget innefattar bl.a. att myndigheten ska förbättra sin förmåga att göra nationella kvalitetsuppföljningar inom asylprövningen, analysera skillnaderna i enhetlighet i bedömningarna av asylsökanden samt vidta åtgärder för att förbättra enhetligheten och säkerställa en kontinuerlig uppföljning framåt. Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2025.

Det är inte lämpligt att rättsverkningarna av ett återreseförbud upphör på grund av att avlägsnandebeslutet preskriberas. Om ett återreseförbud löper när preskription annars skulle ha inträtt bör avlägsnandebeslutet därför preskriberas först när tiden för återreseförbudet löper ut.

Ett syfte med de ändringar av preskriptionsregleringen som nu föreslås är att ta bort möjligheten för den enskilde att få till stånd en ny fullständig prövning av frågan om uppehållstånd genom att hålla sig undan verkställighet tillräckligt länge. Det är dock viktigt att ändringarna inte leder till orimliga konsekvenser för utlänningsar vars avlägsnandebeslut av olika skäl inte kan verkställas på grund av s.k. verkställighetshinder, trots att utlänningsen samarbetar. Det finns ett behov av en ventil i de fall då nya omständigheter medför ett behov av att pröva frågan om uppehållstillstånd på nytt. Regeringen bedömer att befintliga bestämmelser om verkställighetshinder ger tillräckliga möjligheter att pröva frågan om uppehållstillstånd för den som inte har lämnat landet trots ett gällande avlägsnandebeslut. Ett av motiven till den nuvarande ordningen för prövning av verkställighetshinder – som innebär att beslut enligt 12 kap. 18 § UtL inte kan överklagas – var att åstadkomma en mer effektiv asylprocess, och att möjligheten att på grund av nya omständigheter få ett lagakraftvunnet beslut om avvisning eller utvisning prövat på nytt skulle framstå som det extraordinära prövningsförfarande det alltid varit avsett att vara (prop. 2004/05:170 s. 225). Detta är fortfarande en viktig utgångspunkt. Vidare kan nämnas att det även om beslut enligt 12 kap. 18 § UtL inte kan överklagas finns möjlighet för den enskilde att få en domstolsprövning av Migrationsverkets beslut att inte bevilja en ny prövning enligt 12 kap. 19 § UtL (14 kap. 5 § UtL).

Dagens möjlighet att få till stånd en ny asylprövning efter lagakraftvunnet beslut, när beslutet har preskriberats, riskerar att skapa falska förhoppningar om att uppehållstillstånd kan komma att beviljas för den som stannar tillräck-

ligt länge. Det kan leda till att familjer med barn försöker undvika verkställighet genom att undandra sig kontakt med myndigheterna, vilket i sin tur riskerar att medföra att de lever under mycket pressade förhållanden under lång tid. Detta kan särskilt drabba barnen. Att familjen i stället så snart som möjligt accepterar beslutet om avlägsnande och anpassar sig till det bör i längden vara bättre för barns utveckling. Att reglerna om när avlägsnandebeslut preskriberas ändras innebär inte heller att barns rättigheter i övrigt påverkas, t.ex. i fråga om rätt till skolgång och sjukvård. Barnfamiljer som har fått avslag på sin ansökan om asyl kan också ha rätt till både boende och bistånd fram till dess att familjen har lämnat landet (11 § lagen [1994:137] om mottagande av asylsökande m.fl.). Förslaget innebär ingen ändring av den ordningen.

En följd av förslaget är att det inte kommer att vara möjligt för ett barn som omfattas av ett avlägsnandebeslut som har fått laga kraft att få en ny grundansökan om uppehållstillstånd prövad under vistelsen i Sverige och i samband med den också få prövat om den anpassning till Sverige som uppstått under tiden barnet vistats här kan utgöra grund för uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 6 § UtlL (MIG 2022:7). Ändringen i sig innebär dock inte att avlägsnandebeslutet riskerar att verkställas i strid med barnkonventionen eller andra internationella åtaganden. Det finns möjlighet att inom ramen för 12 kap. 18 § första stycket 3 UtlL beakta Sveriges internationella åtaganden (prop. 2013/14:216 s. 24). Det kan också nämnas att i de fall det görs gällande att det finns verkställighetshinder som beror på medicinska hinder, eller att det finns någon annan särskild anledning till att beslutet inte bör verkställas, behöver de nya omständigheterna inte ha samma allvar och tyngd om ärendet gäller ett barn som krävs för en vuxen person (12 kap. 18 § andra stycket UtlL). Ett exempel på sådana nya omständigheter som kan få betydelse vid bedömningen kan vara att barnet lider av ett allvarligt sjukdomstillstånd som uppkommit eller förvärrats efter ett beslut om avlägsnande, och det är oklart om barnet kan få tillgång till vård i hemlandet (prop. 2013/14:216 s. 23, 24 och 28). Vid alla åtgärder som rör barn ska det i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa i enlighet med barnkonventionen och portalparagrafen i 1 kap. 10 § UtlL. Regeringen bedömer att förslaget är i enlighet med barnkonventionen.

Upphävande av avlägsnandebeslut

Regeringen föreslår att om en utlänning beviljas uppehållstillstånd ska ett beslut om avvisning eller utvisning som inte har meddelats av allmän domstol samtidigt få upphävas, om utlänningen har beviljats flyktningstatusförklaring eller alternativt skyddsstatusförklaring. Säkerhetspolisen ska kunna överklaga Migrationsverkets beslut att upphäva ett avlägsnandebeslut i ett säkerhetsärende.

Beslut om längre återreseförbud i vissa fall

Regeringen föreslår att ett återreseförbud som meddelas en utlänning som inte har lämnat landet i enlighet med ett beslut om avvisning eller utvisning när en tidsfrist för frivillig avresa har löpt ut ska bestämmas till högst fem år. Om utlänningen utgör ett allvarligt hot mot allmän ordning och säkerhet ska en längre tidsperiod få bestämmas.

Nuvarande utformning av 12 kap. 15 a § UtL tillåter inte en sådan individuell bedömning som krävs i återvändandedirektivet utan innebär att återreseförbudet i samtliga fall ska bestämmas till ett år när en utlänning inte har lämnat landet inom tidsfristen för frivillig avresa. Sverige har rekommenderats att säkerställa att längden på sådana återreseförbud avgörs efter en individuell bedömning i enlighet med artikel 11.2 i direktivet (rådets genomförandebeslut om fastställande av en rekommendation om åtgärder för att avhjälpa de brister som konstaterats vid 2022 års utvärdering av Sveriges tillämpning av Schengenregelverket i fråga om återvändande). Regeringen anser därför att bestämmelsen om längden på återreseförbud enligt 12 kap. 15 a § UtL bör ändras.

När en utlänning inte har lämnat landet inom tidsfristen för frivillig avresa bör återreseförbudets längd bestämmas utifrån samma förutsättningar som gäller när ett återreseförbud meddelas i samband med ett avlägsnandebeslut eller när en tidsfrist för frivillig avresa har upphävts. Det innebär att även återreseförbud som meddelas enligt 12 kap. 15 a § UtL ska bestämmas till högst fem år eller till en längre tidsperiod om utlänningen utgör ett allvarligt hot mot allmän ordning och säkerhet. En sådan ordning möjliggör en individuell bedömning i enlighet med återvändandedirektivet och att lika fall kan behandlas lika.

De omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av längden på återreseförbudet bör motsvara vad som gäller för återreseförbud enligt 8 kap. 23 § och 12 kap. 14 b § UtL. Det innebär att återreseförbudets längd på sedvanligt sätt ska bestämmas utifrån en allsidig bedömning av vad som ligger utlänningen till last och alltid stå i proportion till de individuella rättsverkningar som återreseförbudet får för utlänningen (prop. 2011/12:60 s. 51 och MIG 2008:31). Det innebär även att det inte finns någon yttersta tidsgräns för återreseförbud som meddelas när en utlänning utgör ett allvarligt hot mot allmän ordning och säkerhet. I sådana ärenden är det upp till myndigheterna att meddela ett återreseförbud av en längd som i det enskilda fallet är lämplig (prop. 2011/12:60 s. 51).

När det gäller barn kan det framhållas att ett återreseförbud inte ska meddelas om det finns särskilda skäl som talar mot att ett sådant förbud meddelas (12 kap. 15 a § andra stycket UtL). I ärenden som rör barn ska dessutom det som står om barnets bästa i 1 kap. 10 § UtL, som har sin grund i artikel 3 i barnkonventionen, beaktas (prop. 2011/12:60 s. 98). Principen om barnets bästa ska också beaktas när längden på ett återreseförbud bestäms, vilket kan innebära att en kortare tidsperiod bestäms när ett barn berörs (prop. 2011/12:60 s. 90).

Ny bestämmelse om när återreseförbudet börjar löpa

Regeringen föreslår att en ny bestämmelse ska införas i utlänningslagen enligt vilken återreseförbud som inte har meddelats av allmän domstol börjar löpa den dag utlännen lämnar medlemsstaternas territorium eller, om beslutet om utvisning ska verkställas till en medlemsstat, den dag utlännen lämnar Sverige. Vid tillämpningen av bestämmelsen ska medlemsstaterna avses de stater i vilka återvändandedirektivet är tillämpligt.

Spårbyte

Regeringen föreslår ett avskaffande av möjligheten för en utlännings vars ansökan om uppehållstillstånd som flykting eller alternativt skyddsbehövande har avslagits genom ett lagakraftvunnet beslut att beviljas uppehållstillstånd för arbete utan att han eller hon först behöver lämna landet. Även möjligheten för en familjemedlem till en sådan person att beviljas uppehållstillstånd utan att lämna landet ska avskaffas.

Möjligheten till spårbyte infördes som ett led i den reform av arbetskraftsinvandringen som genomfördes 2008. Avsikten var att utläningar som arbetat i Sverige under tiden deras asylansökan handlades och påbörjat en etablering på den svenska arbetsmarknaden inte skulle vara tvungna att lämna Sverige för att ansöka om uppehållstillstånd för arbete. I förarbetena framhölls också att det för en arbetsgivare kan bli ett ekonomiskt avbräck om arbetstagaren tvingas utebli från arbetsplatsen för att lämna Sverige och söka nödvändiga tillstånd. När möjligheten till spårbyte infördes gjordes bedömningen att endast ett fåtal personer per år skulle komma att beviljas uppehålls- och arbetstillstånd med stöd av reglerna om spårbyte (prop. 2007/08:147 s. 47, 48 och 54). Betydligt fler har emellertid kommit att beviljas tillstånd efter spårbyte, och under perioden 2017–2021 ansökte var sjätte person som fått avslag på sin asylansökan om spårbyte.

Enligt en granskning av Riksrevisionen kom ungefär var sjätte spårbytare från länder som finns upptagna på Migrationsverkets förteckning över säkra ursprungsländer, vilket innebär att asylansökningarna som huvudregel anses som uppenbart ogrundade (RiR 2022:21, s. 54 och 8 kap. 19 § UtlL). Var fjärde spårbytare kom dessutom från något av de fem länder som tillsammans stod för endast 6 procent av alla asylsökande. Enligt regeringen är bl.a. detta en tydlig indikation på att systemet med spårbyte används som en väg in på den svenska arbetsmarknaden vid sidan av den reguljära arbetskraftsinvandringen. Ett sådant missbruk medför onödiga kostnader, bl.a. för asylprövningen, men framför allt minskar det legitimiteten för både asylsystemet och systemet för arbetskraftsinvandring.

Systemet med spårbyte kan även skapa osäkerhet för den enskilde om slutpunkten i asylprocessen. I en rapport från Delegationen för migrationsstudier (Delmi rapport 2020:1, s. 77) anges bl.a. att det kan minska incitamenten för de enskilda att förbereda sig på ett återvändande och försvåra återvändande-

arbetet för myndigheterna. Det kan också bidra till att asylsökande blir en riskgrupp för exploatering, eftersom möjligheten till spårbyte innebär att den som är asylsökande har starka drivkrafter att skaffa och behålla ett arbete – trots bristande arbetsförhållanden. Vidare kan systemet utnyttjas av arbetsgivare, bl.a. genom att Migrationsverket i dessa fall endast kontrollerar om den sökandes lön och övriga anställningsvillkor uppfyller villkoren för arbetstillstånd efter att den sökande har arbetat i Sverige under en viss tid. Utöver att människor därigenom riskerar att fara illa och utnyttjas kan det leda till lönedumping.

När det gäller frågan om att ett avskaffande av spårbyte skulle kunna medföra en risk för att Sverige förlorar viktig kompetens och personer som behövs på svensk arbetsmarknad, bl.a. inom vård och omsorg, anger regeringen att en majoritet av spårbyterna arbetar inom lågkvalificerade yrkesgrupper och att Sverige snarare har ett behov av kvalificerad och högkvalificerad arbetskraft. Dessutom finns alltid möjligheten att ansöka om uppehållstillstånd för arbete i Sverige från utlandet.

Regeringens förslag innebär således att en person som under asylprocessen påbörjat en etablering på den svenska arbetsmarknaden, och som i och för sig uppfyller kraven för arbetstillstånd, som huvudregel behöver lämna Sverige för att kunna göra en ansökan om uppehålls- och arbetstillstånd. Det gäller även den som redan har beviljats uppehållstillstånd med stöd av bestämmelserna om spårbyte och ansöker om förlängning av sitt tillstånd, under förutsättning att han eller hon inte beviljas ett permanent uppehållstillstånd eller uppfyller villkoren för att söka någon annan typ av tillstånd inifrån Sverige.

I undantagsfall kan det uppkomma fall där det inte framstår som ändamålsenligt att en ansökan om förlängt arbetstillstånd ska ske utanför Sverige. I dessa fall finns det i 5 kap. 18 § UtlL bestämmelser bl.a. om att uppehållstillstånd kan beviljas inifrån Sverige om det finns synnerliga skäl. Undantag kan vidare göras bl.a. för den som söker uppehållstillstånd på grund av stark anknytning till en person som är bosatt i Sverige om det inte skäligen kan krävas att utlänningsreser till ett annat land för att lämna in ansökan där (5 kap. 18 § andra stycket 5 UtlL).

När det gäller s.k. spårbyte från asyl till studier och forskning finns särskilda bestämmelser i 5 och 5 b kap. UtlL om när en sådan ansökan kan göras inifrån landet. Dessa bestämmelser påverkas inte av förslaget om att avskaffa systemet med spårbyte.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 april 2025.

Vidare föreslås att utlänningslagens bestämmelser om återkallelse av uppehållstillstånd som har beviljats en familjemedlem till en utlänning med uppehållstillstånd enligt bestämmelserna om spårbyte ska gälla i nuvarande lydelse för redan utfärdade tillstånd. Bestämmelserna i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare, om rätt till samhällsorientering för

en utlänning som beviljats uppehållstillstånd på grund av stark anknytning till en person som beviljats uppehållstillstånd enligt bestämmelserna om spårbyte, ska gälla i nuvarande lydelse för redan utfärdade tillstånd. I fråga om övriga författningsändringar bedömer regeringen att det inte finns något behov av övergångsbestämmelser.

När det gäller reglerna om preskription anser regeringen att det är angeläget att de nya reglerna får ett snabbt genomslag. Det talar för att övergångsbestämmelser inte bör införas. Även praktiska skäl talar för detta. Det blir tydligare för både den enskilde och för de myndigheter som handlägger ärenden om återvändande om samma regler gäller oavsett när avlägsnandebeslutet har fattats. Det är inte fråga om materiella bestämmelser som reglerar en viss rättighet eller skyldighet för enskilda utan om processuella regler om preskription av ett beslut. En utlänning som har fått ett beslut om avlägsnande är redan enligt nuvarande regelverk skyldig att lämna landet, och förslaget innebär alltså inte att utlänningen påförs en ny skyldighet. Vidare kommer det fortfarande att finnas möjlighet att få en ny prövning av frågan om uppehållstillstånd trots att det finns ett lagakraftvunnet avlägsnandebeslut med stöd av bestämmelserna om verkställighetshinder.

När det gäller förslaget om spårbyte anser Lagrådet i sitt yttrande att behovet av övergångsbestämmelser behöver övervägas ytterligare. Lagrådet ifrågasätter, utifrån ett likabehandlingsperspektiv, lämpligheten av att låta handläggningstiden bli avgörande för om en ansökan ska behandlas enligt den nya eller den äldre lydelsen av lagen och anför även att rättssäkerhetsskäl talar för att en ansökan som har avslagits före ikraftträdandet bör kunna överprövas av domstol även om prövningen dröjer till efter att bestämmelsen har upphävts.

Det nuvarande systemet med spårbyte innebär stora risker för fusk och missbruk, för att återvändandearbetet försvåras och för att människor utnyttjas och far illa på arbetsmarknaden. Det är därför angeläget att de föreslagna ändringarna får ett fullt genomslag så snart som möjligt. Det talar också för att lagändringarna bör tillämpas direkt fr.o.m. den dag då de träder i kraft, även i fråga om ansökningar som kommit in till Migrationsverket och beslut som överklagats före den tidpunkten. Även med beaktande av Lagrådets invändningar i detta avseende anser regeringen att det inte bör införas övergångsbestämmelser för ansökningar om uppehållstillstånd genom spårbyte som kommit in till Migrationsverket och beslut som överklagats före ikraftträdandet. Det innebär att sådana ansökningar – både ansökningar som görs för första gången och förlängningsansökningar – inte kommer att kunna prövas i sak. Detsamma gäller för överklagade beslut som handläggs i domstol.

Enligt utredningen fanns det i augusti 2023 omkring 1 294 personer med ett giltigt tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete som beviljats enligt 5 kap. 15 a § UtlL. Att inte införa några särskilda övergångsbestämmelser innebär att dessa personer kan behöva ansöka om en eventuell förlängning av uppehållstillståndet från en plats utanför Sverige – i enlighet med huvudregeln i 5 kap.

18 § UtL. Enligt utredningen kommer alldeles oavsett en stor del av dessa spårbytare inte att kunna få förlängt tillstånd eftersom de inte når upp till det nya krav på god försörjning för att beviljas ett arbetstillstånd som infördes den 1 november 2023 (6 kap. 2 § första stycket 1 UtL). Det kan i undantagsfall uppkomma fall där det inte framstår som ändamålsenligt att en ansökan om förlängt arbetstillstånd ska göras utanför Sverige. I detta sammanhang vill regeringen lyfta fram bestämmelserna i 5 kap. 18 § andra stycket UtL, där det framgår när uppehållstillstånd kan beviljas inifrån Sverige för den som inte har ett gällande avlägsnandebeslut. Enligt punkt 11 får ansökan beviljas om det finns synnerliga skäl.

Konsekvenser

Regeringen bedömer att förslagen sammantaget kommer att bidra till minskade kostnader för staten. Förslagen bedöms inte leda till ökade kostnader för kommunerna och regionerna. Förslagen bedöms ha en positiv påverkan på återvändandet och i viss utsträckning kunna bidra till minskad brottslighet och till vissa positiva konsekvenser för det brottsförebyggande arbetet.

Redovisade tillkännagivanden

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om ett sammanhållet och effektivt återvändande (bet. 2020/21:SfU28 punkt 14, rskr. 2020/21:412). Enligt utskottet bör det bl.a. övervägas om en förlängd preskriptionstid skulle kunna öka återvändandet (bet. 2020/21:SfU28 s. 62). Riksdagen har även tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om åtgärder mot skuggsamhället (bet. 2021/22:SfU16 punkt 1, rskr. 2021/22:196). Enligt utskottet bör regeringen återkomma med förslag om bl.a. förlängd preskriptionstid för avvisnings- och utvisningsbeslut (bet. 2021/22:SfU16 s. 14). Genom förslaget i avsnitt 4.1 anser regeringen att tillkännagivandena är tillgodosedda i fråga om förlängd preskriptionstid. Tillkännagivandena är inte slutbehandlade.

Motionerna

Regeringens lagförslag

I kommittémotion 2024/25:3324 yrkar Tony Haddou m.fl. (V) avslag på lagförslaget om strängare preskriptionsregler (yrkande 1). Förslaget riskerar att leda till ett ännu större skuggsamhälle där människor håller sig gömda från myndigheterna, vilket ökar risken för att dras in i och utsättas för kriminalitet. Motionärerna anser att det mest effektiva sättet att få fler att följa utvisnings- och avvisningsbeslut är att stärka rättssäkerheten i asylprövningen. Motionärerna yrkar vidare avslag på lagförslaget om en möjlighet att i vissa fall besluta om längre återreseförbud (yrkande 2). Förslaget innebär bl.a. risker för att fler och längre återreseförbud kommer att beslutas på ett sätt som inte är vare sig proportionerligt eller förutsebart och för att barn drabbas indirekt av

föräldrarnas återreseförbud. Förekomsten av ett återreseförbud gör det svårare för personer att beviljas uppehållstillstånd på grund av anknytning eller andra skäl. Det finns även en risk för att det kommer att göras en extensiv tolkning av vem som är ett allvarligt hot mot allmän ordning och säkerhet vid bedömningen av återreseförbudets längd. Slutligen yrkar motionärerna avslag på lagförslaget om att avskaffa reglerna för spårbyte (yrkande 3). Möjligheten till spårbyte kan vara en viktig motiverande faktor för en utlänning att få en försörjning och bli en del av det svenska samhället. Vidare saknas det forskning som visar att möjligheten till spårbyte medför att utlänningar som bedömer att de inte kommer att få asyl i Sverige ändå söker sig hit. Det är också samhällsekonomiskt oskäligt att en person som har etablerat sig på arbetsmarknaden ska behöva lämna landet och sin anställning och ansöka om uppehållstillstånd utifrån. Spårbyte kan missbrukas och asylsökande kan utnyttjas av oseriösa arbetsgivare, men det beror i huvudsak på bristande kontroll av arbetsgivare och att systemet med arbetskraftsinvandring är otillräckligt när det gäller skydd för arbetssökande.

I kommittémotion 2024/25:3332 yrkar Annika Hirvonen m.fl. (MP) avslag på propositionen (yrkande 1). Mellan 2017 och 2022 beviljades 22–29 procent någon form av uppehållstillstånd efter att preskriptionstiden löpt ut. Det handlar således inte endast om ett begränsat antal av de nya ansökningarna som beviljas. Det saknas konkreta uppskattningar av hur många avlägsnandebeslut som faktiskt kommer att kunna verkställas i och med de förändrade preskriptionsreglerna. På grund av att regeringen inte föreslår några åtgärder för att hantera grundorsakerna till att personer inte medverkar till verkställighet av sina avlägsnandebeslut och eftersom regeringen samtidigt utesluter möjligheten till ny grundprövning är risken överhängande att fler personer kommer att bryta kontakten med myndigheter och att skuggsamhället växer. Om regeringen vill öka acceptansen för avlägsnandebeslut är det i stället åtgärder för att stärka rättssäkerheten som behövs.

Övergångsbestämmelser

Annika Hirvonen m.fl. (MP) begär i kommittémotion 2024/25:3332 yrkande 6 ett tillkännagivande om att införa övergångsbestämmelser. Motionärerna anför att Lagrådet, utifrån ett likabehandlingsperspektiv, är kritiskt till frånavarön av särskilda övergångsbestämmelser när det gäller möjligheterna till spårbyte. Avsaknaden av övergångsbestämmelser leder till att lika fall behandlas olika. Övergångsbestämmelser måste också införas utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv. Lagstiftningen ska vara förutsebar och den som har meddelats ett beslut ska kunna utgå från vad som gällde vid tidpunkten för det meddelade beslutet.

Uppehållstillstånd av humanitära skäl och på grund av verkställighetshinder

I kommittémotion 2024/25:3336 av Jonny Cato m.fl. (C) begärs ett tillkännagivande om att se över möjligheten för barn med mycket stark anknytning till Sverige att få uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande skäl när preskriptionstiden tas bort (yrkande 1). Motionärerna begär vidare ett tillkännagivande om att se över möjligheten att ge personer som fått avslag på sin asylansökan, men som inte kan återvända till sitt hemland av praktiska skäl som de inte kan påverka, bättre möjlighet till uppehållstillstånd (yrkande 2).

Systemet för verkställighetshinder

Annika Hirvonen m.fl. (MP) begär i kommittémotion 2024/25:3332 yrkande 2 ett tillkännagivande om att reformera systemet för verkställighetshinder och ny prövning. För att undvika orimliga konsekvenser av lagändringarna bör regeringen omgående ändra regelverket så att det i högre grad än i dag går att få en ny prövning. Regelverket ska vara en garanti för att enskilda får sin rätt till uppehållstillstånd och sitt behov av skydd prövat i enlighet med internationella förpliktelser. Om regeringens förslag om ändrade preskriptionsregler för avlägsnandebeslut genomförs måste reglerna för verkställighetshinder och rätten till ny prövning av frågan om verkställighetshinder ändras. Frågan om förekomsten av verkställighetshinder bör bli föremål för en omfattande prövning redan vid första asylansökan med möjlighet att besluta om permanent uppehållstillstånd enligt förslag i utredningsbetänkandet SOU 2017:84. Det leder till en mer human hantering, minskad byråkrati och ökad effektivitet.

Återreseförbud

Annika Hirvonen m.fl. (MP) begär i kommittémotion 2024/25:3332 yrkande 3 ett tillkännagivande om att se till att de nya reglerna för återreseförbud utformas så att bedömningen av varje enskilt fall verkligen blir individuell. Särskilt barns särskilda skäl och situation måste beaktas.

Spårbyte

I kommittémotion 2024/25:3336 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att i stället för att avskaffa möjligheten till spårbyte se över hur systemet kan göras om så att det blir mer ändamålsenligt. Kritiken mot systemet med spårbyte ska tas på allvar. Samtidigt har systemet inneburit en möjlighet för den som försörjer sig själv och bidrar till samhället att stanna kvar. Motionärerna ser därför hellre att regeringen i ett första steg ser över hur systemet med spårbyte kan göras om för att bli mer ändamålsenligt. I kommittémotion 2024/25:2949 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkande 19 föreslås

ett tillkännagivande om att den som har ett uppehållstillstånd som massflykting och som arbetar i Sverige ska kunna byta spår och bli arbetskraftsinvandrare.

Annika Hirvonen m.fl. (MP) begär i kommittémotion 2024/25:3332 yrkandena 4 och 5 tillkännagivanden om att bevara möjligheten till och förhindra missbruk av systemet med spårbyte. Möjligheten till spårbyte har varit en starkt motiverande faktor till att tidigt få en försörjning och bli en del av det svenska samhället, vilket har underlättat integrationen. Systemet skapar dessutom incitament för den sökande att klargöra sin identitet, eftersom det är en förutsättning för att få jobba under asyltiden. Sverige som land har också stärkt sin kompetensförsörjning, inte minst inom välfärden. Framför allt har spårbyte inneburit en viktig möjlighet för människor som bött och arbetat i Sverige men fått avslag på sin asylansökan att bo kvar och bidra till det svenska samhället. Att avskaffa möjligheten till spårbyte skulle innebära ett slöseri med resurser som inte gagnar vare sig individen eller samhället. Problemen med att oseriösa företag missbrukar systemet måste åtgärdas genom att regeringen genomför de rekommendationer som Riksrevisionen har föreslagit i rapporten Spårbyte i migrationsprocessen – kontroller och uppföljning (RiR 2022:21). Ett tillkännagivande om att värna spårbyte inom asylprocessen begärs även i kommittémotion 2024/25:3065 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 15.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att den nuvarande regleringen innebär att om en utlänning trots ett gällande avlägsnandebeslut väljer att stanna kvar i landet och hålla sig undan verkställighet tillräckligt länge preskriberas beslutet. Preskriptionen medför att utlänningen kan få en förnyad fullständig prövning av frågan om uppehållstillstånd. Det förekommer också att utlänningar vars avlägsnandebeslut har upphört att gälla fortsätter att leva i Sverige utan att ansöka om uppehållstillstånd på nytt. Dessa och andra omständigheter som lyfts i propositionen talar för att regleringen behöver ändras, vilket riksdagen efter förslag från utskottet också har tillkännagett för regeringen (bet. 2020/21:SfU28 punkt 14, rskr. 2020/21:412 och bet. 2021/22:SfU16 punkt 1, rskr. 2021/22:196). Utskottet ställer sig således positivt till regeringens lagförslag om ändrade preskriptionsregler för avlägsnandebeslut. Utskottet har inte några synpunkter på att de tillkännagivanden som regeringen tar upp i propositionen redovisas som tillgodosedda i fråga om förlängd preskriptionstid.

Regeringen föreslår även att ett återreseförbud som meddelas en utlänning som inte har lämnat landet i enlighet med ett beslut om avvisning eller utvisning när en tidsfrist för frivillig avresa har löpt ut ska bestämmas till högst fem år. Om utlänningen utgör ett allvarligt hot mot allmän ordning och säkerhet ska en längre tidsperiod få bestämmas. Utskottet noterar att lagändringen kommer att möjliggöra en individuell bedömning i enlighet med återvändandedirektivet och välkomnar förslaget.

I propositionen föreslås vidare att systemet med spårbyte ska avskaffas. Som framgår av propositionen finns tydliga indikationer på att det nuvarande regelverket används som en väg in på den svenska arbetsmarknaden vid sidan av den reguljära arbetskraftsinvandringen. Det minskar legitimiteten för både asylsystemet och systemet för arbetskraftsinvandring. Utskottet har tidigare uttalat att stärkta kontroller inte är tillräckligt för att komma till rätta med de problem som är förknippade med systemet med spårbyte, och att systemet utgör ett avsteg från principen om att asylprocessen ska ha en tydlig början och ett tydligt slut (bet. 2022/23:SfU13). Utskottet instämmer således i regeringens bedömning att systemet med spårbyte bör avskaffas. Det innebär att en person som under asylprocessen påbörjat en etablering på den svenska arbetsmarknaden, och som i och för sig uppfyller kraven för arbetstillstånd, som huvudregel behöver lämna Sverige för att kunna göra en ansökan om uppehålls- och arbetstillstånd. Det bör noteras att spårbyte från asyl till studier och forskning inte påverkas av förslagen i propositionen.

Utskottet anser att riksdagen av de skäl som anförs i propositionen även bör anta regeringens lagförslag i övrigt. Därmed tillstyrker utskottet proposition 2024/25:92 punkterna 1–4 och avstyrker motionerna 2024/25:3332 (MP) yrkande 1 och 2024/25:3324 (V) yrkandena 1–3.

I likhet med regeringen anser utskottet att det är viktigt att de föreslagna ändringarna får genomslag så snart som möjligt. Även med beaktande av vad Lagrådet anfört i denna del är utskottet inte villigt att ställa sig bakom ett förslag till tillkännagivande om att införa övergångsbestämmelser. Därmed avstyrks motion 2024/25:3332 (MP) yrkande 6.

I ett par motioner lyfts frågor om verkställighetshinder och om möjligheterna för bl.a. barn att få uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter (s.k. humanitära skäl). Utskottet konstaterar att det med stöd av bestämmelserna om verkställighetshinder kommer att finnas möjligheter att pröva frågan om uppehållstillstånd för den som inte har lämnat landet trots ett gällande avlägsnandebeslut. Enligt utskottets mening bör dock ordningen för prövning av verkställighetshinder även i fortsättningen vara ett extraordinärt prövningsförfarande. En följd av regeringens förslag om preskriptionstid är att det inte kommer att vara möjligt för ett barn som omfattas av ett avlägsnandebeslut som har fått laga kraft att få prövat om det finns grund för uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter. I propositionen framhålls att dagens regelverk kan leda till att familjer med barn försöker undvika verkställighet genom att undandra sig kontakt med myndigheterna, vilket i sin tur riskerar att medföra att barnen och övriga familjen lever under mycket pressade förhållanden under lång tid. Enligt utskottets mening är det angeläget att reglerna ändras så att incitamenten att undvika verkställigheten av ett avlägsnandebeslut tas bort. Som angetts ovan finns möjligheter att pröva frågan om uppehållstillstånd på grund av verkställighetshinder. Vid en sådan prövning ska det i fråga om barn beaktas vad som bedöms vara barnets bästa i enlighet med barnkonventionen och portalparagrafen i 1 kap. 10 § UtL. Därmed avstyrker utskottet

motionerna 2024/25:3332 (MP) yrkande 2 och 2024/25:3336 (C) yrkandena 1 och 2.

I en motion föreslås ett tillkännagivande om att de nya reglerna för återreseförbud måste utformas så att bedömningen av varje enskilt fall verkligen blir individuell. Utskottet konstaterar att till skillnad från den nuvarande utformningen av 12 kap. 15 a § UtLL möjliggör de ändringar som regeringen föreslår i fråga om återreseförbud en individuell bedömning i enlighet med återvändandedirektivet. I författningskommentaren till nya 12 kap. 15 a § UtLL anges bl.a. att återreseförbudets längd ska bestämmas utifrån en allsidig bedömning av vad som ligger utlänningen till last. Mot denna bakgrund anser utskottet att det saknas behov för riksdagen att besluta om ett särskilt tillkännagivande om frågan. Därmed avstyrks motion 2024/25:3332 (MP) yrkande 3.

Eftersom utskottet tillstyrker regeringens förslag att avskaffa systemet med spårbyte avstyrks motionerna 2024/25:3065 (MP) yrkande 15, 2024/25:3332 (MP) yrkandena 4 och 5 samt 2024/25:3336 (C) yrkande 3. Utskottet är inte heller berett att föreslå att riksdagen ska rikta ett tillkännagivande till regeringen om spårbyte för personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet. Därmed avstyrks motion 2024/25:2949 (C) yrkande 19.

Reservationer

1. Avslag på propositionen, punkt 1 (MP)

av Malte Tängmark Roos (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3332 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Mellan 2017 och 2022 beviljades 22–29 procent någon form av uppehållstillstånd efter att preskriptionstiden löpt ut. Det handlar således inte endast om ett begränsat antal av de nya ansökningarna som beviljas. Regeringens förslag om att preskriptionstiden för avlägsnandebeslut ska börja löpa först efter att den asylsökande har lämnat landet innebär i praktiken att personer som av olika skäl inte kan lämna Sverige aldrig kommer att få chans till en ny grundprövning. Det saknas konkreta uppskattningar av hur många avlägsnandebeslut som faktiskt kommer att kunna verkställas i och med de förändrade preskriptionsreglerna. På grund av att regeringen inte föreslår några åtgärder för att hantera grundorsakerna till att personer inte medverkar till verkställighet av sina avlägsnandebeslut och eftersom regeringen samtidigt utesluter möjligheten till en ny grundprövning är risken överhängande att fler kommer att bryta kontakten med myndigheter och att skuggsamhället växer. Om regeringen vill öka acceptansen för avlägsnandebeslut är det i stället åtgärder för att stärka rättssäkerheten som behövs.

Möjligheten till spårbyte har varit en starkt motiverande faktor till att tidigt få en försörjning och bli en del av det svenska samhället, vilket har underlättat integrationen. Systemet skapar dessutom incitament för den sökande att klargöra sin identitet, eftersom det är en förutsättning för att få jobba under asyltiden. Sverige som land har också stärkt sin kompetensförsörjning, inte minst inom välfärden. Framför allt har spårbyte inneburit en viktig möjlighet för människor som bott och arbetat i Sverige men fått avslag på sin asylansökan att bo kvar och bidra till det svenska samhället. Att avskaffa möjligheten till spårbyte skulle innebära ett slöseri med resurser som inte gagnar vare sig individen eller samhället.

Därmed bör riksdagen avslå regeringens förslag.

2. Regeringens lagförslag, punkt 2 (V, MP)

av Tony Haddou (V) och Malte Tängmark Roos (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen

a) avslår regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare,

2. lag om ändring i lagen (2024:1225) om ändring i lagen (2022:894) om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare,

3. lag om ändring i lagen (2022:894) om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare,

b) antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716) i de delar det avser 12 kap. 15 b § och rubriken närmast före 12 kap. 15 b §, 12 kap. 16 § och 14 kap. 11 § samt avslår lagförslaget i övrigt.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3324 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkandena 1–3,

bifaller delvis proposition 2024/25:92 punkt 1 och avslår proposition 2024/25:92 punkterna 2–4.

Ställningstagande

Lagförslaget om strängare preskriptionsregler riskerar att leda till ett ännu större skuggsamhälle där människor håller sig gömda från myndigheterna, vilket ökar risken för att dras in i och utsätts för kriminalitet. Det mest effektiva sättet att få fler att följa utvisnings- och avvisningsbeslut är att stärka rättssäkerheten i asylprövningen.

Lagförslaget om en möjlighet att i vissa fall besluta om längre återreseförbud innebär bl.a. risker för att fler och längre återreseförbud kommer att beslutas på ett sätt som varken är proportionerligt eller förutsebart och för att barn drabbas indirekt av föräldrarnas återreseförbud. Förekomsten av ett återreseförbud gör det svårare att beviljas uppehållstillstånd på grund av anknytning eller andra skäl. Det finns även en risk för att det kommer att göras en extensiv tolkning av vem som bedöms utgöra ett allvarligt hot mot allmän ordning och säkerhet vid bedömningen av återreseförbudets längd.

Möjligheten till spårbyte, som regeringen vill avskaffa, kan vara en viktig motiverande faktor för en utlänning att få en försörjning och bli en del av det svenska samhället. Vidare saknas det forskning som visar att möjligheten till spårbyte medför att utlänningar som bedömer att de inte kommer att få asyl i Sverige ändå söker sig hit. Det är också samhällsekonomiskt oskäligt att en person som har etablerat sig på arbetsmarknaden ska behöva lämna landet och

sin anställning och ansöka om uppehållstillstånd utifrån. Spårbyte kan missbrukas och asylsökande kan utnyttjas av oseriösa arbetsgivare, men det beror i huvudsak på bristande kontroll av arbetsgivare och att systemet med arbetskraftsinvandring är otillräckligt när det gäller skydd för arbetssökande.

Därmed bör riksdagen avslå nämnda lagförslag.

3. Övergångsbestämmelser, punkt 3 (V, MP)

av Tony Haddou (V) och Malte Tängmark Roos (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:3332 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 6.

Ställningstagande

Lagrådet är i sitt yttrande, utifrån ett likabehandlingsperspektiv, kritiskt till frånvaron av särskilda övergångsbestämmelser när det gäller möjligheterna till spårbyte. Avsaknaden av övergångsbestämmelser leder till att lika fall behandlas olika. Övergångsbestämmelser bör också införas utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv. Lagstiftningen ska vara förutsebar och den som har meddelats ett beslut ska kunna utgå från vad som gällde vid tidpunkten för det meddelade beslutet. Regeringen bör därför, i enlighet med detta, återkomma med förslag om övergångsbestämmelser.

4. Uppehållstillstånd av humanitära skäl och på grund av verkställighetshinder, punkt 4 (V, C, MP)

av Tony Haddou (V), Malte Tängmark Roos (MP) och Anders W Jonsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:3336 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Regeringens förslag innebär att det alltjämt kommer att finnas en möjlighet att ansöka om verkställighetshinder för den som kommer från ett land där säkerhetssituationen snabbt förändrats. En av flera skillnader mellan ansökan om verkställighetshinder och en ny asylansökan är dock att sökanden inom ramen för en ny asylansökan prövas mot den humanitära grunden. Den humanitära grunden ger bl.a. vissa barn som bott hela sitt liv i Sverige en möjlighet att stanna kvar. När möjligheten till en ny ansökan tas bort försvinner också möjligheten för de barn som bott i Sverige hela sitt liv att få uppehållstillstånd på denna grund. Det kan inte anses vara proportionerligt.

Möjligheten för barn med mycket stark anknytning till Sverige att få uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande skäl när preskriptionstiden tas bort bör således ses över. Även möjligheten att ge personer som fått avslag på sin asylansökan, men som inte kan återvända till sitt hemland av praktiska skäl som de inte kan påverka, bättre möjlighet till uppehållstillstånd (t.ex. på grund av humanitära skäl) bör ses över.

5. Systemet för verkställighetshinder, punkt 5 (V, MP)

av Tony Haddou (V) och Malte Tängmark Roos (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:3332 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

För att undvika orimliga konsekvenser av lagändringarna bör regeringen omgående ändra regelverket så att det i högre grad än i dag går att få en ny prövning. Regelverket ska vara en garanti för att enskilda får sin rätt till uppehållstillstånd och sitt behov av skydd prövat i enlighet med internationella förpliktelser. Om regeringens förslag om ändrade preskriptionsregler för avlägsnandebeslut genomförs bör även frågan om förekomsten av verkställighetshinder bli föremål för en omfattande prövning redan vid första asylansökan med möjlighet att besluta om permanent uppehållstillstånd enligt förslag i utredningsbetänkandet SOU 2017:84. Det leder till en mer human hantering, minskad byråkrati och ökad effektivitet.

6. Återreseförbud, punkt 6 (MP)

av Malte Tängmark Roos (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2024/25:3332 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 3.

Ställningstagande

När det gäller de föreslagna reglerna för återreseförbud är det viktigt att bedömningen av varje enskilt fall verkligen blir individuell. Särskilt barns särskilda skäl och situation måste beaktas. Detta bör regeringen se över.

7. Spårbyte, punkt 7 (C, MP)

av Malte Tängmark Roos (MP) och Anders W Jonsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna 2024/25:2949 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkande 19 och 2024/25:3336 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkande 3 och bifaller delvis motionerna 2024/25:3065 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 15 och 2024/25:3332 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkandena 4 och 5.

Ställningstagande

Systemet med spårbyte har under de senaste åren kritiserats t.ex. för att bidra till att asylsystemet utnyttjas genom att personer som inte har asylskäl söker asyl i syfte att göra ett spårbyte. Kritiken mot systemet med spårbyte ska tas på allvar. Samtidigt har systemet inneburit en möjlighet för den som försörjer sig själv och bidrar till samhället att stanna kvar. Vi skulle därför hellre se att regeringen i ett första steg ser över hur systemet med spårbyte kan göras om för att bli mer ändamålsenligt.

Personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet behöver få en permanent möjlighet att stanna kvar i Sverige eftersom direktivet inte ger rätt

till permanent uppehållstillstånd exempelvis genom arbetstillstånd. Ungefär halva gruppen har i dag ett arbete. De som har ett arbete ska kunna byta spår och bli arbetskraftsinvandrare. Det skulle skapa möjlighet för personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet att stanna i Sverige permanent.

Särskilt yttrande

Systemet för verkställighetshinder, punkt 5 (V)

Tony Haddou (V) anför:

Det motionsyrkande som behandlas i förslagspunkt 5 gäller ett förslag som presenteras i utredningsbetänkandet Upphållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder och preskription (SOU 2017:84). Jag står bakom reservationen till förmån för det yrkandet (reservation 5) och vill tillägga följande.

I motion 2024/25:1930 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 24 begärs att regeringen ska återkomma med flera förslag utifrån nämnda utredningsbetänkande. Jag återkommer till dessa förslag vid utskottets beredning av betänkande 2024/25:SfU18 Migrationsfrågor.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2024/25:92 Preskription av avlägsnandebeslut och vissa frågor om återreseförbud:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2024:1225) om ändring i lagen (2022:894) om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2022:894) om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

Följdmotionerna

2024/25:3324 av Tony Haddou m.fl. (V):

1. Riksdagen avslår förslaget om strängare preskriptionsregler (avsnitt 4.1 i propositionen).
2. Riksdagen avslår förslaget om en möjlighet att i vissa fall besluta om längre återreseförbud (avsnitt 5.1 i propositionen).
3. Riksdagen avslår förslaget om att avskaffa systemet med spårbyte (avsnitt 6 i propositionen).

2024/25:3332 av Annika Hirvonen m.fl. (MP):

1. Riksdagen avslår proposition 2024/25:92 Preskription av avlägsnandebeslut och vissa frågor om återreseförbud.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera systemet för verkställighetshinder och ny prövning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de nya reglerna för återreseförbud måste säkerställa att bedömningen av varje enskilt fall verkligen blir individuell och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bevara möjligheten till spårbyte och tillkännager detta för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förhindra missbruk av systemet med spårbyte och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa övergångsbestämmelser och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3336 av Jonny Cato m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten för barn med mycket stark anknytning till Sverige att få uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande skäl när preskriptionstiden tas bort och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ge personer som fått avslag på sin asylansökan men som inte kan återvända till sitt hemland av praktiska skäl de inte kan påverka bättre möjlighet till uppehållstillstånd och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i stället för att avskaffa möjligheten till spårbyte se över hur systemet kan göras om så att det blir mer ändamålsenligt och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2024/25

2024/25:2949 av Jonny Cato m.fl. (C):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som har ett uppehållstillstånd som massflyktning och som arbetar i Sverige ska kunna byta spår och bli arbetskraftsinvandrare och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3065 av Annika Hirvonen m.fl. (MP):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna spårbyte i asylprocessen och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i utlänningslagen
(2005:716)

Härigenom föreskrivs i fråga om utlänningslagen (2005:716)¹

- dels* att 5 kap. 15 a § ska upphöra att gälla,
dels att 5 kap. 18 §, 7 kap. 7 f §, 12 kap. 12 a, 15 a, 16 och 22 §§ och
 14 kap. 11 § ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas en ny paragraf, 12 kap. 15 b §, och närmast före
 12 kap. 15 b § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.18 §²

En utlänning som vill ha uppehållstillstånd i Sverige ska ha ansökt om och beviljats ett sådant tillstånd före inresan i landet. En ansökan om uppehållstillstånd får inte bifallas efter inresan.

Första stycket gäller dock inte om

1. utlänningen har rätt till uppehållstillstånd här som flykting eller alternativt skyddsbehövande enligt 1 § eller kan beviljas uppehållstillstånd här med stöd av 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 §,

2. utlänningen med stöd av 6 § bör beviljas uppehållstillstånd här,

3. en ansökan om uppehållstillstånd avser förlängning av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som beviljats en utlänning med stöd av 3 eller 3 a §,

4. utlänningen kan beviljas eller har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd här med stöd av 15 §,

5. utlänningen enligt 3 § första stycket 1–4, 3 a § första stycket 1–4 eller andra stycket har stark anknytning till en person som är bosatt i Sverige och det inte skäligen kan krävas att utlänningen reser till ett annat land för att ge in ansökan där,

6. utlänningen har rätt till uppehållstillstånd med stöd av 3 § första stycket 5,

7. utlänningen kan beviljas uppehållstillstånd enligt 15 a eller 15 d §,

7. utlänningen kan beviljas uppehållstillstånd enligt 15 d §,

8. följande villkor är uppfyllda:

8. följande villkor är uppfyllda:

a) utlänningen ansöker om förlängning av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd, för arbete som har beviljats enligt 10 § i de fall som avses i 6 kap. 2 § första stycket

a) utlänningen ansöker om förlängning av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd, för arbete som har beviljats enligt 10 § i de fall som avses i 6 kap. 2 § första

¹ Senaste lydelse av 5 kap. 15 a § 2022:303.

² Senaste lydelse 2024:693.

eller enligt 15 a §, eller för att stycket, eller för att bedriva bedriva näringsverksamhet enligt näringsverksamhet enligt 10 a §, 10 a §,

b) utlänningen har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete som har beviljats enligt 10 § i de fall som avses i 6 kap. 2 § första stycket och ansöker om ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för att bedriva näringsverksamhet enligt 10 a § eller tvärtom inom giltighetstiden för det tidigare tillståndet och förutsättningarna för det tillståndet varit uppfyllda, eller

c) en ansökan avser ett uppehållstillstånd som familjemedlem till en utlänning som avses i a eller b, om ansökan ges in inom giltighetstiden för det tidigare tillståndet som familjemedlem och utlänningen beviljas uppehållstillstånd enligt de bestämmelser som anges där,

9. utlänningen har ett uppehållstillstånd enligt 10 § eller 5 b kap. 3 § och antingen slutfört studier som motsvarar 30 högskolepoäng eller fullföljt en termin vid forskarutbildning eller har ett uppehållstillstånd enligt 5 b kap. 1, 2, 4, 7 eller 8 §,

10. utlänningen har rätt till uppehållstillstånd enligt 2 a eller 2 d §, eller 11. det annars finns synnerliga skäl.

Första stycket gäller inte heller om utlänningen har beviljats en visering för att besöka en arbetsgivare i Sverige eller är undantagen från kravet på visering om han eller hon ansöker om ett uppehållstillstånd för arbete inom ett slag av arbete där det råder stor efterfrågan på arbetskraft. En ytterligare förutsättning är att arbetsgivaren skulle förorsakas olägenheter om utlänningen måste resa till ett annat land för att ge in ansökan där eller att det annars finns särskilda skäl.

Första stycket gäller inte heller en utlänning som har beviljats ett uppehållstillstånd enligt 9 §, om ansökan avser ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete enligt 10 § i de fall som avses i 6 kap. 2 § första stycket eller för att bedriva näringsverksamhet enligt 10 a § och ges in inom giltighetstiden för det tidigare tillståndet.

Vid skälighetsbedömningen enligt andra stycket 5 ska konsekvenserna för ett barn av att skiljas från sin förälder särskilt beaktas, om det står klart att uppehållstillstånd skulle ha beviljats om prövningen gjorts före inresan i Sverige.

I fråga om uppehållstillstånd för en utlänning som ska avvisas eller utvisas enligt ett beslut som har fått laga kraft gäller föreskrifterna i 15 a och 20 §§ samt 12 kap. 16 b, 16 c och 18–20 §§.

I fråga om uppehållstillstånd för en utlänning som ska avvisas eller utvisas enligt ett beslut som har fått laga kraft gäller föreskrifterna i 20 § samt 12 kap. 16 b, 16 c och 18–20 §§.

I 7 § lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå föreskrivs ytterligare undantag från första stycket under perioden 20 juli 2021–19 januari 2025.

7 kap.

7 f §³

Ett uppehållstillstånd som har beviljats en familjemedlem till en utlänning som ska avvisas eller utvisas enligt ett beslut som har fått laga kraft gäller föreskrifterna i 20 § samt 12 kap. 16 b, 16 c och 18–20 §§.

³ Senaste lydelse 2022:303.

utlänning med tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete enligt 5 kap. 10 § i de fall som avses i 6 kap. 2 § första stycket *eller enligt 5 kap. 15 a §* eller för att bedriva näringsverksamhet enligt 5 kap. 10 a § får återkallas, om anknytningen bryts eller utlänningens tillstånd återkallas.

utlänning med tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete enligt 5 kap. 10 § i de fall som avses i 6 kap. 2 § första stycket eller för att bedriva näringsverksamhet enligt 5 kap. 10 a § får återkallas, om anknytningen bryts eller utlänningens tillstånd återkallas.

12 kap.

12 a §⁴

Om en utlänning har ansökt om tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 a § första stycket *eller* 15 d §, får Migrationsverket besluta om inhibition av ett beslut att avvisa eller utvisa utlänningen.

Om en utlänning har ansökt om tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 d §, får Migrationsverket besluta om inhibition av ett beslut att avvisa eller utvisa utlänningen.

15 a §⁵

Om en utlänning inte har lämnat landet i enlighet med beslutet om avvisning eller utvisning när en tidsfrist för frivillig avresa löpt ut ska den myndighet som meddelat tidsfristen meddela ett återreseförbud. Återreseförbudet ska bestämmas till *ett* år.

Om en utlänning inte har lämnat landet i enlighet med beslutet om avvisning eller utvisning när en tidsfrist för frivillig avresa löpt ut ska den myndighet som meddelat tidsfristen meddela ett återreseförbud. Återreseförbudet ska bestämmas till *högst fem* år. *Utgör utlänningen ett allvarligt hot mot allmän ordning och säkerhet får dock en längre tidsperiod bestämmas.*

Ett återreseförbud enligt första stycket får dock inte meddelas om beslutet om avvisning eller utvisning inte får verkställas på grund av ett beslut om inhibition, en ansökan om uppehållstillstånd eller en ansökan om ny prövning eller om särskilda skäl talar mot att ett sådant förbud meddelas.

När ett återreseförbud börjar löpa

15 b §

Ett återreseförbud enligt 14 b § andra stycket, 15 a §, 8 kap. 23 § eller 27 § andra stycket börjar löpa den dag utlänningen lämnar medlemsstaternas territorium eller, om beslutet om avvisning eller utvisning ska verkställas till en

⁴ Senaste lydelse 2013:646.

⁵ Senaste lydelse 2017:22.

medlemsstat, den dag utläningen lämnar Sverige.

Med medlemsstater avses de stater i vilka Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/115/EG av den 16 december 2008 om gemensamma normer och förfaranden för återvändande av tredjelandsmedborgare som vistas olagligt i medlemsstaterna är tillämpligt.

16 §⁶

Om Migrationsverket efter omprövning beviljar en utläning tidsbegränsat uppehållstillstånd, får verket samtidigt upphäva ett av verket fattat beslut om avvisning eller utvisning.

Om Migrationsverket, en migrationsdomstol eller Migrationsöverdomstolen beviljar en utläning uppehållstillstånd får samtidigt ett beslut om avvisning eller utvisning som inte har meddelats av allmän domstol upphävas, om utläningen har beviljats flyktingstatusförklaring eller alternativ skyddsstatusförklaring.

Om Migrationsverket beviljar ett tidsbegränsat uppehållstillstånd utan att upphäva beslutet om avvisning eller utvisning, får beslutet om avvisning eller utvisning inte verkställas medan tillståndet gäller. Motsvarande gäller om en migrationsdomstol eller Migrationsöverdomstolen i ett överklagat ärende beviljar ett tidsbegränsat uppehållstillstånd utan att upphäva beslutet om avvisning eller utvisning.

I 5 kap. 20 § föreskrivs att Migrationsverket inte får bevilja uppehållstillstånd för den som av allmän domstol har utvisats på grund av brott.

22 §⁷

Ett beslut om avvisning eller utvisning som inte har meddelats av allmän domstol upphör att gälla *fyra* år från det att *beslutet vann laga kraft. Om beslutet har förenats med ett förbud att återvända till Sverige med längre giltighetstid, upphör beslutet om avvisning eller utvisning att gälla först när tiden för återreseförbudet går ut.*

Ett beslut om avvisning eller utvisning som inte har meddelats av allmän domstol upphör att gälla *fem* år från det att *utläningen har lämnat landet i enlighet med beslutet.*

⁶ Senaste lydelse 2009:1542.

⁷ Senaste lydelse 2013:648.

Om ett beslut om avvisning eller utvisning som inte har meddelats av allmän domstol är förenat med ett återreseförbud som löper vid tidpunkten då beslutet skulle ha upphört att gälla enligt första stycket, upphör beslutet att gälla först när tiden för återreseförbudet löper ut.

Ett beslut om utvisning som har meddelats av allmän domstol upphör alltid att gälla när tiden för återreseförbudet går ut.

Om permanent uppehållstillstånd meddelas, upphör ett beslut om avvisning eller utvisning som inte har meddelats av allmän domstol att gälla.

14 kap.

11 §⁸

Migrationsverkets beslut i fråga om avvisning, utvisning, uppehållstillstånd, arbetstillstånd, statusförklaring, resedokument, främlingspass, ställning som varaktigt bosatt, förvar och uppsikt i ett säkerhetsärende får överklagas av Säkerhetspolisen.

Migrationsverkets beslut i ett säkerhetsärende får överklagas av Säkerhetspolisen i fråga om avvisning, utvisning, uppehållstillstånd, arbetstillstånd, statusförklaring, resedokument, främlingspass, ställning som varaktigt bosatt, förvar, uppsikt och upphävande av ett beslut om avvisning eller utvisning med stöd av 12 kap. 16 § andra stycket.

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2025.

2. I fråga om återkallelse av uppehållstillstånd som har beviljats en familjemedlem till en utlänning med tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete enligt 5 kap. 15 a § gäller 7 kap. 7 f § i den äldre lydelsen.

⁸ Senaste lydelse 2024:28.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Lagen gäller även för nyanlända invandrare som har fyllt 18 men inte 66 år, är folkbokförda i en kommun och har beviljats

1. uppehållstillstånd på grund av anknytning enligt 5 kap. 3 § första stycket utlänningslagen (2005:716),

2. uppehållstillstånd på grund av anknytning enligt 5 kap. 3 a § första stycket 1–4, andra eller tredje stycket utlänningslagen,

3. uppehållskort efter ansökan enligt 3 a kap. 10 § utlänningslagen,

4. *uppehållstillstånd på grund av stark anknytning enligt 5 kap. 15 a § första stycket 2 utlänningslagen,*

5. uppehållstillstånd som familjemedlem eller anhörig enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 kap. 23 § tredje, fjärde eller, när det gäller familjemedlem till en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd för arbete, femte stycket utlänningslagen,

6. uppehållstillstånd som familjemedlem enligt 6 a kap. 9 § utlänningslagen,

7. uppehållstillstånd som familjemedlem enligt 6 b kap. 14 § utlänningslagen, eller

8. uppehållstillstånd på grund av anknytning till en person som har beviljats uppehållstillstånd med stöd av någon av bestämmelserna i 1 a §.

4. uppehållstillstånd som familjemedlem eller anhörig enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 kap. 23 § tredje, fjärde eller, när det gäller familjemedlem till en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd för arbete, femte stycket utlänningslagen,

5. uppehållstillstånd som familjemedlem enligt 6 a kap. 9 § utlänningslagen,

6. uppehållstillstånd som familjemedlem enligt 6 b kap. 14 § utlänningslagen, eller

7. uppehållstillstånd på grund av anknytning till en person som har beviljats uppehållstillstånd med stöd av någon av bestämmelserna i 1 a §.

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2025.

2. För en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 a § första stycket 2 utlänningslagen (2005:716) gäller 2 § 4 i den äldre lydelsen.

¹ Senaste lydelse 2024:1224.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (2024:1225) om ändring i lagen (2022:894) om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare i stället för lydelsen enligt lagen (2024:1225) om ändring i lagen (2022:894) om ändring i lagen om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2024:1225

Föreslagen lydelse

2 §

Lagen gäller även för nyanlända invandrare som har fyllt 18 år men inte har uppnått riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken, är folkbokförda i en kommun och har beviljats

1. uppehållstillstånd på grund av anknytning enligt 5 kap. 3 § första stycket utlänningslagen (2005:716),

2. uppehållstillstånd på grund av anknytning enligt 5 kap. 3 a § första stycket 1–4, andra eller tredje stycket utlänningslagen,

3. uppehållskort efter ansökan enligt 3 a kap. 10 § utlänningslagen,

4. *uppehållstillstånd på grund av stark anknytning enligt 5 kap.*

15 a § första stycket 2 utlänningslagen,

5. uppehållstillstånd som familjemedlem eller anhörig enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 kap. 23 § tredje, fjärde eller, när det gäller familjemedlem till en utlänningslag som har beviljats uppehållstillstånd för arbete, femte stycket utlänningslagen,

6. uppehållstillstånd som familjemedlem enligt 6 a kap. 9 § utlänningslagen,

7. uppehållstillstånd som familjemedlem enligt 6 b kap. 14 § utlänningslagen, eller

8. uppehållstillstånd på grund av anknytning till en person som har beviljats uppehållstillstånd med stöd av någon av bestämmelserna i 1 a §.

4. uppehållstillstånd som familjemedlem eller anhörig enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 kap. 23 § tredje, fjärde eller, när det gäller familjemedlem till en utlänningslag som har beviljats uppehållstillstånd för arbete, femte stycket utlänningslagen,

5. uppehållstillstånd som familjemedlem enligt 6 a kap. 9 § utlänningslagen,

6. uppehållstillstånd som familjemedlem enligt 6 b kap. 14 § utlänningslagen, eller

7. uppehållstillstånd på grund av anknytning till en person som har beviljats uppehållstillstånd med stöd av någon av bestämmelserna i 1 a §.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:894) om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare

Härigenom föreskrivs att det i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2022:894) om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare ska införas en ny punkt, 3, av följande lydelse.

3. För en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 a § första stycket 2 utlänningslagen (2005:716) gäller 2 § 4 i den äldre lydelsen.